

zala dijakom po maturi vsa pota, ki so jim odprta, in opozarja na lastnosti, ki so potrebne za posamezne poklice. Veliko skrb dr. Sušnika za razvoj šolstva pa dokazuje zlasti vrsta članov v Času, kjer opisuje tedanje stanje šolstva pri vseh kulturnih narodih.

Po upokojitvi se je dr. Sušnik začel znova intenzivneje poglobljati v jezikoslovna vprašanja in bil občasno tudi zunanji sodelavec inštituta za slovenski jezik pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. V zadnjih letih se je vključil med sodelavce Loških razgledov, kjer je svojim rojakom in slovenski znanosti razjasnil marsikatero zanimivo in težavno jezikoslovno vprašanje.

Dr. Lovro Sušnik je umrl 28. oktobra 1964 za pljučnico.

In še nekaj besed o njegovi osebnosti. Bil je kavalir v najlepšem pomenu besede: vedno prijazen, stvaren, objektivni, skromen pa tako, da bi nihče ne slutil v njem učenjaka izrednega znanja. Bil je dragocen človek, kakršni so v vsakem poklicu redki. Ne mogel bi ga bolje označiti, kakor je to storil v zasebnem pismu dr. France Koblar. Takole je pisal o njem: »Zame je bil najbolj živ zglede človeka čistega srca in samih dobrih dejanj — odkar sem ga spoznal na Dunaju in me je njegova navzočnost spremljala kot tovariša na gimnaziji na Poljanah in ko sem zadnja leta videl njegovo svetniško osamljenost; bridkosti svojega življenja pa je nosil tako, da jih ni bilo nikoli čutiti, čeprav je vsak izmed nas vedel zanje. Človeka je sram samega sebe ob takih plemenitih ljudeh.«

Ivan Dolenc

† JOŽA GASPERŠIČ

Dne 7. decembra 1964 je umrl zvesti sodelavec Loških razgledov Joža Gašperšič. Posvečamo mu nekaj skromnih besed v spomin.

Morda se bo komu zdelo nenavadno, da piše v njegov spomin te vrstice nekdo, ki

je skoraj štiri desetletja mlajši in hkrati tudi eden izmed mlajših sodelavcev Loških razgledov. Toda še danes mi je živo v spominu Gašperšičev prvi prihod v Loški muzej, ki je bil takrat še v puštalskem gradu in kjer sem šele komaj pričel s svojim delom v muzeju. Ravno takrat je pripravljal svoj prvi prispevek za Loške razglede, in sicer o loških žeb-ljarjih. Pokazal sem mu nedavno izkopane žeblje s Kranclja, ki so zame bili pač samo stari žebli, za Gašperšiča pa pravo odkritje. Kako nevedno sem takrat poslušal njegovo razlago, ko je vsak žebelj dobil svoje ime in ne samo to. Gašperšič je bil pravi strokovnjak tudi o poznavanju izdelave, o trgovskih poteh, kamor so ti žebli romali. Skratka, prvoten in bežen razgovor se je razširil v pravo kratko, a izčrpno predavanje o železarstvu in žeb-ljarstvu. Rezultat svojega poznavanja žeb-ljarstva je potem Gašperšič objavil v četrtem letniku Loških razgledov.

Toda ni me presenetilo njegovo poznavanje stvari, prevzela me je njegova zavzetost za delo. Prežeta z ljubeznijo mi je bila nekaj novega in mi je pokazala pravi smisel muzejskega delavca, strokovnjaka na svojem področju. Šele pozneje sem zvedel, da je bil Joža Gašperšič rojen v Kropi 14. marca 1896 v ugledni kropski delavski družini. V šoli je bil odličen učenec in je maturiral na šentviški gimnaziji, nadaljnji študij pa mu je preprečila prva svetovna vojna. Po vojni se je vpisal na dunajsko eksportno akademijo, kjer je študiral nekaj semestrov, nakar se je vrnil domov in se zaposlil v Žeb-ljarski zadrugi. Joža Gašperšič je opravljal svoje delo z vso njemu lastno zavzetostjo in čutom osebne odgovornosti in še več: za takratne razmere je bil prav moderen gospodarstvenik, saj se je ob reorganizaciji Žeb-ljarske zadruge v drugo »Plamen« glade njenih pravil posvetoval s sociologi ter tako dosegel, da so zvišane zadružne deleže delavci do druge svetovne vojne skoraj v celoti vplačali in tako postali solastniki podjetja. Tudi

socialno vprašanje je reševal naravnost sodobno. Skrbel je za dobre plače delavcev v podjetju, uvedel družinske doklade za otroke in nezaposlene matere ter uredil pokojninsko vprašanje. Vse to je urejal brez podpore takratne upravne oblasti, opiraje se le na lastne moči in domača sredstva. Doživel je tudi preobrat v podjetju, ko je odmirala starodavna obrt in je podjetje prehajalo na moderni sistem proizvodnje ter je namesto žebeljev pričelo s stroji izdelovati vijake. Med okupacijo, ki je prekrizala načrte za povečanje podjetja, so tu izdelovali razne predmete za partizane. Zaradi Gašperšičeve skromnosti mnogo teh stvari niti ne vemo. Skrbel je tudi za dvig kulturnega življenja, predvsem preko lista »Zadruga«, katerega pobudnik je bil.

Po vojni smo ga, predvsem mlajši, poznali kot dušo kroparskega muzeja in kot dobrega pisca krajevnogodovinskih prispevkov v različnih revijah, predvsem pa v časopisu za slovensko krajevno zgodovino Kroniki in v naših Loških razgledih. Krajevni zgodovini, in to prvenstveno železarski, se je posvetil z vsemi močmi po upokojitvi in s svojo skrbjo za muzej v Kropi. Smrt je Joži Gašperšiču prekrizala uresničitev mnogih načrtov, nam pa je vzela zgled dobrega in predanega delavca tolikšne osebne moči in širokega srca, da ga ni mogoče pozabiti že po enkratnem bežnem srečanju.

Andrej Pavlovec

PESMI MARTE ČADEŽ

Marta Čadež je imela mnogo prijateljic. Vsi, ki so jo bližje poznali, so zajokali, ko so zvedeli za njeno prezgodnjo smrt. Še danes marsikateri od njenih mladih prijateljic zableste v očeh solze, če v družbi nanese pogovor na Marto. Kdor se je spomni, obžaluje izgubo mladega, komaj prebujenega življenja, dasi ob njeni smrti še nihče ni vedel, da je z Marto Čadež legel v prezgodnji grob mnogo obetajoči pesniški talent. Šele zdaj je njeni sestri

Nadi prišel v roke pokojničim zvezek, kamor je Marta v dolgih mesecih srčne boleznii zapisovala svoje hrepenenje po zdravju in življenju ter bolečino bridke zavesti, da bo morala umreti mlada, da bo njeno srce, ki je jokalo v urah samote in tesnobe, prenehalo utripati mnogo pre zgodaj.

Navzlic temu, da so njeni verzi začetniški, izpovedujejo upor zoper formalno pesniško obliko. So posoda čistega in neizmalichenega čustvovanja ter ljubezni do življenja, ki se ga je njena mlada duša oklepala do zadnjega diha z zavestjo, da mora pred smrtjo še izpovedati vso nežno ljubezen do domačih, do slovenske zemlje, domovine in dragega, ki je bil njena sanjska prispodoba.

Rodila se je 22. marca 1946 v Zmincu h. št. 25 očetu Francu in materi Frančiški, roj. Končan. V Škofji Loki je obiskovala osemletko, ki pa jo je zaradi boleznii morala zapustiti že po dovršenem 6. razredu. Ko je bila v 4. razredu, je zbolela za sklepnim revmatizmom, ki jo je priklenil na posteljo in zapustil hudo srčno napako. Zdravnika dr. Ante Jenčič in dr. Marija Bračko sta se trudila, da bi ji vrnila zdravje, toda Marta je navzlic skrbni domači negi morala 21. oktobra 1965 oditi na zdravljenje v ljubljansko bolnišnico, kjer se je kot hud srčni bolnik zdravila skoraj polno leto. Tri dni zatem, ko se je vrnila domov, je 21. oktobra 1964 umrla.

Kot mi je povedala njena sestra Nada, je pokojna Marta zelo rada brala povesti, ne spominja pa se, da bi bila kdaj videla v njenih rokah kako pesniško zbirko. Je bilo njeno pesniško ustvarjanje potemtakem samoniklo? Njeni domači sploh niso vedeli, da piše verze. Šele po njeni smrti je sestra Nada našla zvezek z njenimi zapiski in verzi, iz katerega sem izbral deset pesmi, ki jih posredujem bralcem Loških razgledov. Zdi se mi, da je prav, če najdejo prostor v reviji Skofje Loke, ki jo je pokojna Marta ljubila z vsem žarom mladega srca.

Lojze Zupanc